

Motion till riksdagen 2025/26:2669

av **Lars Englund (M)**

Robust elsystem för Sveriges välstånd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnät bör ges ett förtydligt och nytt uppdrag med fokus på ansvaret för Sveriges långsiktiga elförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att bilda ett kärnkraftsbolag med syftet att återstarta det svenska kärnkraftsprogrammet med kokvattenreaktorer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett statligt övertagande av samtliga aktier i Sydkraft Nuclear Power AB och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att bygga nya kärnkraftsreaktorer i Barsebäck och Oskarshamn och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla elprisområden i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Från 1971 fram till 1985 driftsattes det svenska kärnkraftsprogrammet. Nio av tolv reaktorer av typen kokvattenreaktorer levererades av dåvarande ASEA Atom. Avancerad utrustning som exempelvis reaktortankar och turbinanläggningar tillverkades

i Sverige för sju av de nio reaktorerna. Därtill byggdes under samma tid två reaktorer i Finland. Således driftsattes totalt 11 kokvattenreaktorer av ASEA Atom under drygt 13 år.

Sedan 1985 har ingen större planerbar baskraft tillkommit i Sverige, däremot har sex reaktorer stängts på grund av den då förda energipolitiken. Detta har skett utan att ny baskraft tillkommit till elsystemet. Endast vindkraft som inte kan planeras eller vars energi inte kan lagras storskaligt har tillkommit. Småskalig och planerbar kraft från kraftvärme- och värmekraftverk har emellertid adderats till elsystemet sedan dess.

Den moderatledda regeringen har lagt fram flertalet propositioner till riksdagen som borgar för att vi ska kunna göra det möjligt att möta akuta behov och framtidens behov på en förväntad ökad el- och energianvändning. Ett av de avgörande och grundläggande besluten som riksdagen fattat gäller finansieringsmodellen för ny kärnkraft. Detta tillsammans med den målbild som regeringen anger i propositionen, Energipolitikens långsiktiga inriktning, och som antagits av riksdagen, anger ett elbehov om minst 300 TWh till 2045. Idag har Sverige en elproduktion kring 170 TWh. Då en viss andel av de producerande anläggningarna har nått sin tekniska livslängd fram till 2045 så krävs en utbyggnad av elproduktionen med ca 200 TWh till 2045. För att sätta en storhet i denna energimängd så motsvarar det ungefär energin från 20 kärnkraftsreaktorer motsvarande Oskarshamn 3. Således energi motsvarande en stor reaktor per år ska in i elsystemet!

Det är viktigt att ha klart för sig att när vi pratar energibehov så är energin en summering på årsbasis. Effektbehovet är den mest intressanta parametern, dvs. vad du har här och nu, på en given plats i ett givet ögonblick. Ett elsystem med hög andel väderberoende effekt behöver således ha en stor överkapacitet för att ha erforderlig effekt när det inte blåser eller är soligt eller när det är ett s.k. torrår. Men, inte ens det hjälper. Vi måste exempelvis lära oss av erfarenheterna från Tyskland. Trots en installerad effekt av vindkraft och solkraft som motsvarar Tysklands hela effektbehov, så behövs regelbundet kolkraft som motsvarar ungefär 20 större kärnkraftsreaktorer. Det är ohållbart!

Långsiktigt är jag tämligen säker på att politiken inte kan lösa effektbristen utan att en expertmyndighet behöver ges det fulla ansvaret för utbyggnad av produktion och elnätet. Staten behöver ta huvudansvaret för landets viktigaste infrastruktur. Den s.k. marknaden kommer inte att lösa energifrågan, varken kort- eller långsiktigt. Staten

behöver tillse och upphandla erforderliga kapaciteter som gagnar ett robust och driftsäkert elsystem i hela landet.

Det finns idag ingen myndighet som har ansvaret för helheten och långsiktigheten i en av landets viktigaste infrastrukturer. Helhetsansvaret behöver omfatta såväl elnät som långsiktig produktionskapacitet ur ett systemperspektiv där fördelningen av planerbarhet och väderberoende ges en optimal mix för elsystemet. Expertmyndigheten kan ges direktiv från politiken som exempelvis att det ska vara fossilfritt och planerbart, att effekttillgänglighet ska råda över hela landet och robusthetskrav. En annan viktig aspekt är också lokaliseringsfrågor för nya kraftkällor i energisystemet. Således bör en expertmyndighet ges i uppdrag att utifrån ett antal nyckelparametrar handla upp erforderliga kraftkällor samt tillse att nätutbyggnaden matchar behoven. Förslagsvis ges exempelvis Svenska kraftnät uppdraget att ansvara för elsystemet långsiktigt.

Staten behöver ta ett stort ansvar för landets kanske viktigaste infrastruktur. I syfte att få på plats ny storskalig kärnkraft i Sverige behöver staten visa vägen. Förslagsvis genom att staten bildar ett nytt kärnkraftsbolag vars enda uppgift är att bygga ny storskalig och beprövad kärnkraft. En första uppgift för det nya statliga energibolaget är att förvärva Sydkraft Nuclear Power AB. Sydkraft Nuclear Power AB ägs till 100% av Uniper som i sin tur ägs av tyska staten. I Sydkraft Nuclear Power AB:s portfölj finns bland annat ca 54% av Oskarshamns kärnkraftverk, OKG AB samt 100% av Barsebäck Kraft AB. På båda platserna finns utrymme för att bygga nya reaktorer. I Barsebäck finns detaljplan som gör det möjligt att omedelbart bygga en ny reaktor och framåt 2028, då de gamla reaktorerna B1 och B2 är rivna tillgängliggörs en yta för att bygga ytterligare än ny reaktor. I Oskarshamn pågår ett detaljplanearbete för att göra det möjligt att bygga nya reaktorer efter 2029. Gemensamt för båda platserna är att den vitala infrastrukturen finns, kompetens samt en folkopinion som ser ny kärnkraft som en tillgång.

Ett nytt statligt kärnkraftsbolag kan och bör avyttras på sikt, men är högst sannolikt en snabbare, billigare och bättre väg för att etablera ny storskalig kärnkraft i Sverige och kanske i Norden och angränsande länder.

Idag finns en ny svenskutvecklade kokvattenreaktor. Reaktorn är baserad på Oskarshamn 3/Forsmark 3, de senast byggda reaktorerna i Sverige. Dessa reaktorer har under fyrtio år uppvisat prestanda i världsklass avseende driftsekonomi, säkerhet och tillgänglighet, exempelvis har Oskarshamn 3 en kumulativ tillgänglighet på ca 85%. Det finns flera fördelar med kokvattentekniken framför tryckvattentekniken, dels ekonomin

och dels byggtiden. Kostnaden bedöms vara ca 70% mindre för en kokvattenreaktor än motsvarande tryckvattenreaktor. Kokvattenreaktorn har en mindre komplicerad byggnadsstruktur med påtagligt mindre stålmängder och mindre betong. Således en betydligt snabbare och billigare byggnadsfas. Båda reaktortyperna har samma tillgänglighet och säkerhet, men med avseende på kostnaden är det ett självklart val att välja kokvattenreaktorn, vilket Sverige och Finland gjorde på 1970- och 1980-talet. Kokvattenreaktorer finns för övrigt i stor skala i USA.

Ett nytt svenskt reaktorkoncept ger flera fördelar:

- Snabbspår till ny baskraft i Sverige
- Kompetenssäkring för långsiktig drift av befintlig kärnkraftsflotta
- Flera tusen arbetstillfällen i Sverige under såväl bygg- som konstruktionsfas och driftperioden. Dessutom ger det ökade möjligheter till export av kärnkraftsteknik
- Känd och beprövad kokvattenteknik som utgjort grunden i den Svenska och nordiska kärnkraftsflottan
- Kostnaden för en kokvattenreaktor är ungefär 70% av kostnaden för en tryckvattenreaktor (betydligt mindre stål och betong)
- Ökade möjligheter att lyckas nå 300 TWh till 2045

Att bygga storskaligt med utländska leverantörer som levererar tryckvattenreaktorer, exempelvis franska EDF eller amerikanska Westinghouse kan vara ett alternativ, men detta ger inte de positiva effekterna som listas ovan. En annan viktig faktor att välja en svenskutvecklad kokvattenreaktor är att investeringskostnaden är ungefär 70% mot motsvarande storlek på en tryckvattenreaktor.

När det gäller SMR så är tekniken inte färdigutvecklad ännu. Det finns inga kommersiella SMR i västvärlden. Det finns i princip bara ett projekt som påbörjats, Darlington i Kanada. Prislappen per MWh är högre än storskalig kärnkraft och dyrare än att bygga nya svenska kokvattenreaktorer. Dessutom skall detta ske utan beprövad teknik eller beprövade metoder. Således bör SMR-spåret avvaktas tills referensprojekt är genomförda och utvärderade.

Elmarknaden behöver reformeras. Ett elsystem med hög andel väderberoende kraft skapar med dagens system en ofrånkomlig volatil prissättning som varken är till gagn för investerare, producenter eller konsumenter. Alltför stora prisvariationer skapar inte ett gott investeringsklimat. Detta gäller särskilt i södra Sverige, dvs elområde SE4 och ofta i elområde SE3. Grunden med spotprissättning, där den dyraste kilowattimmen i ett elområde definierar kundpriset måste förändras. Indelningen med att ha elområden

kan ifrågasättas. Varför har inte tex Finland och Tyskland några elområden? Elområden gynnar inte svenskas konsumenter då södra Sverige missgynnas och får i det närmaste tyska priser. Förslagsvis bör Sverige ha ett elområde i likhet med Tyskland och andra länder som inte infört elområden. Det fungerade alldeles utmärkt för införandet av elområden då effektbalansen reglerades med s.k. motköp.

Nationell politisk samling krävs för att vi ska få ordning på Sveriges elsystem igen, långsiktiga spelregler är en förutsättning för investeringar i planerbar baskraft. Sveriges välbefinnande kräver ett robust elsystem i hela landet som kan leverera erforderlig effekt dygnet runt varje dag!

Lars Englund (M)